

Hét architectuurjaarboek is uit. Met het Rijksmuseum van twee Spaanse architecten op de cover. Wat zegt dat over onze vaderlandse prestaties?

Door **Kirsten Hannema**

Het NK architectuur wordt het wel genoemd. Elk jaar wordt er in de architectuurwereld druk gespeculeerd over wie en wat in het *Jaarboek Architectuur* is opgenomen. Met als grootste vraag: wie is de winnaar? Oftewel: wie mag de cover sieren?

Dat laatste wordt, heel slim, tot de dag van de presentatie geheim gehouden door de makers.

Dit jaar, op de 26ste editie, siert de verbouwing van het Rijksmuseum de cover, een project van het Spaanse bureau Cruz y Ortiz. Slechts een keer eerder, elf jaar geleden, viel die eer te beurt aan een buitenlands bureau. Zegt de keuze voor de Spanjaarden iets over de stand van zaken van de Nederlandse architectuur? Tenslotte wordt het jaarboek gezien als een

'barometer van de architectuurproductie'. Aan de hand van de dertig geselecteerde zogeheten *best practices* vertelt de redactie, die elke vier jaar van samenstelling wisselt, iets over de laatste trends en nieuwe ontwikkelingen. Waar gaat het heen met de architectuur? Waar moet het heen?

Er is de afgelopen jaren al veel gezegd en geschreven over de crisis in de architectuur. Dat architecten nu eens moeten stoppen met iconen bouwen en zich meer moeten bezighouden met de mensen die gebouwen gebruiken. En dat ze zich meer moeten bekommeren om hoe hun creaties eruit zien een paar jaar na de eerste gelikte fotoseries in de architectuurbladen. En dat sociale woningbouw minstens zo veel aandacht verdient als een museum of een theater.

NK architectuur

De boodschap van dit jaarboek - terug naar het vakmanschap - komt wat dat betreft niet als een enorme verrassing. Niettemin is het een welkome boodschap. Want nog altijd richten architectuuropleidingen zich vooral op het conceptuele ontwerpen, waarmee de Nederlandse Superdutch-architecten - Rem Koolhaas, UN Studio, MVRDV - sinds de jaren negentig internationaal succes boeken. Het daadwerkelijke maken lijkt ondergeschikt; het merendeel van de afgestudeerde architecten heeft geen idee hoe je een kozijn in elkaar zet of een gevel metselt. Terwijl dat toch de details zijn die, als je eenmaal in een gebouw staat, het beeld en de beleving bepalen.

In dit jaarboek weinig 'grote gebaren'. Het Eye filmmuseum (Delugan Meissl) en het Stedelijk Museum Amsterdam (Bentham Crouwel) zijn de twee uitzonderingen. De generatie Superdutch is voor het eerst afwezig. MVRDV (de Boekenberg bibliotheek in Spijkenisse) en Mecanoo (University College Amsterdam) kwamen niet door de ballotage.

Dat Nederlands beroemdste architecten niet goed genoeg meer zijn voor het jaarboek, is voor de redactie van het jaarboek (architectuurhistoricus Linda Vlassenrood, ontwikkelaar Edwin Oostmeijer, academicus Tom Avermaete en architect Hans van der Heijden) geen reden de situatie somber in te zien. Ze ziet voor het werk van een nieuwe generatie een mooie toekomst opdoemen. Hun projecten zijn op het eerste gezicht misschien niet opmerkelijk, maar door

de subtiele composities en het uiterst zorgvuldig materiaalgebruik op hun eigen manier wel degelijk spectaculair.

Neem de woningbouw LommerRijk in Amsterdam van het bureau Korth Thielens. Prachtig metselwerk. En hoeveel architecten denken vandaag de dag nog na over hoe de onderkant van een balkon eruit ziet? Korth Thielens wel dus; ze ontwierpen er speciale decoratieve elementen voor. Of bekijk de ingetogen uitbreiding bij het Noord-Hollands archief in Haarlem door Happel Cornelisse Verhoeven. De architecten ontwierpen zelfs de houten meubels, tot en met de messing handgreepjes en de gouden belettering. En dan is er nog het gerenoveerde Drents archief door Zecc Architecten, waar een nieuw entreegebouw ogenschijnlijk moeiteloos met een bestaand monument wordt vervlochten.

Vakmanschap alleen kan natuurlijk nooit de oplossing zijn voor de crisis in de architectuur. Je moet als architect vooral eerst een opdracht zien binnen te halen. Jammer daarom dat ondernemerschap nauwelijks aan bod komt in dit jaarboek. De door architecten voor zichzelf ontworpen woonhuizen (vier stuks) buiten beschouwing gelaten, is de Noorderparkbar in Amsterdam, door bureau SLA gebouwd met behulp van crowdfunding en marktplaatsmaterialen, het enige project waarbij de architect als aanjager van nieuwe ontwikkelingen optreedt.

Dan tot slot nog over de keuze voor het coverbeeld. Die was natuurlijk on-

vermijdelijk. De spectaculaire verbouwing van het Rijksmuseum door het Spaanse bureau Cruz y Ortiz heeft, alle tegenslagen tijdens de bouw ten spijt, de hooggespannen verwachtingen overtroffen. Mede dankzij de inbreng van Cruz y Ortiz staat Nederland weer op de internationale culturele kaart. Bovendien belichaamt de renovatie precies wat dit jaarboek wil uitdragen. Met de technisch complexe, maar bijna onzichtbare ondergrondse uitbreiding, is dit bij uitstek een project dat niet gaat over 'een leuk geveltje ontwerpen'.

Maar de keuze voor het Rijksmuseum zegt ook iets over de prestaties van Nederlandse architecten. Onlangs nog schreef architect Erick van Egeraat (vorig jaar op de cover van het jaarboek met zijn Drents Museum) in een ingezonden brief in Trouw dat het Rijksmuseum 'zo goed is verbouwd dat het nooit door een vaderlandse architect zou kunnen zijn gerealiseerd'.

Dat wordt in de inleiding bij een interview met de Duitse architect Hans Kolhoff (in het jaarboek vertegenwoordigd met zijn ministerietorens in Den Haag) nog eens bevestigd. Hans van der Heijden merkt daarin op dat vooral de bijdragen van buitenlandse architecten opvielen door de hoogwaardige uitvoering.

Architectuur in Nederland, jaarboek 2012/2013, nai010 uitgevers. Samengesteld door Tom Avermaete, Hans van Heijden, Edwin Oostmeijer, Linda Vlassenrood.